

CZU: 342.565.5 + 347.962

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5113505>**GARANȚII INTERNAȚIONALE DE INDEPENDENȚĂ A JUDECĂTORILOR****Carolina CAPAȚÎNA***Universitatea de Stat din Moldova*

Independența sistemului judiciar este o problemă importantă pentru fiecare țară, dar mai ales o importanță deosebită are pentru țările care au avut recent sau au în prezent probleme cu controlul democratic în instituțiile statului. Au fost identificate diferite raționamente pentru necesitatea unui sistem judiciar independent într-un stat democratic, însă până la momentul actual, din păcate, nu s-a găsit „soluția” perfectă. Întrucât puterea judecătorească este unul dintre cei trei piloni fundamentali, egali ca importanță, ai statului de drept, pentru a-și putea îndeplini funcțiile sale puterea judecătorească trebuie să fie independentă față de aceste autorități, fapt ce implică libertate față de relațiile inadecvate și de influența exercitată de către acestea. Astfel, independența servește ca o garanție a imparțialității, iar acest lucru are, în special, implicații asupra tuturor aspectelor legate de cariera unui judecător – de la pregătire, numire până la promovare și sancționare disciplinară. De asemenea, independența instanțelor judecătorești se identifică prin evaluarea modului de numire a judecătorilor, durata mandatului, existența unor garanții împotriva presiunilor externe și prin aprecierea aparenței de independență a organului judiciar, iar unul dintre cei mai importanți factori este și gradul de încredere pe care instanța sau nemijlocit judecătorul îl inspiră publicului și părților, al căror punct de vedere contează.

Cuvinte-cheie: *independență, judecători, instanță, garanții, independența judecătorilor, standarde internaționale, garanții internaționale, sistem judecătorec.*

INTERNATIONAL GUARANTEES OF INDEPENDENCE OF JUDGES

The independence of the judiciary is an important issue for each country, but it is especially important for countries that have recently had or are still currently facing problems with democratic control in the state institutions. Different reasonings have been identified for the need of an independent judiciary in a democratic state, but, unfortunately, no “perfect” solution has been found so far. Since the judiciary is one of the three equally important fundamental pillars of the modern democratic state, in order to fulfil its duties in these areas, the judiciary must be independent of these authorities, which implies freedom from inappropriate relationships and the influence exercised by these authorities. Thus, independence serves as a guarantee of impartiality, and this has implications on all aspects of a judge's career in particular, from training to appointment and to promotion and disciplinary sanctioning. Also, the independence of the courts is identified by evaluating the manner in which judges are appointed, the duration of their mandate, the existence of guarantees against external pressures and the assessment of the appearance of independence of the judicial body, and moreover, the degree of trust that the court or the judge instils in the public and the parties, whose point of view matters.

Keywords: *independence, judges, court, guarantees, independence of judges, international standards, international guarantees, judicial system.*

**„Nu există libertate dacă puterea de a judeca
nu este separată de puterile legislativă și executivă”**

Montesquieu**Introducere**

Independența judecătorească este o condiție obligatorie pentru existența statului de drept și garanția fundamentală a unui proces echitabil. Judecătorii „*au sarcina deciziei finale asupra vieții, libertăților, drepturilor, obligațiilor și proprietății cetățenilor*”¹. Independența acestora nu este o prerogativă sau un privilegiu în propriul lor interes, ci în interesul statului de drept și al celor care caută și doresc înfăptuirea justiției. Această independență trebuie să existe în raport cu societatea în general și cu părțile din orice litigiu asupra căruia judecătorii trebuie să se pronunțe. Când deliberează într-un litigiu între oricare părți, judecătorul trebuie să fie imparțial, *id est* liber față de orice relații de subiectivism sau părtinire, care afectează sau pot fi percepute ca afectând capacitatea sa de a decide independent. În această privință, independența judecătorească este o dezvoltare a principiului fundamental, conform căruia „*nimeni nu poate fi judecător în propriul său proces*”. Acest principiu are semnificații mult mai extinse decât cea care afectează părțile dintr-un litigiu. Nu doar

¹ Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite, preluate și în Declarația de la Beijing; articolele 5 și 6 ale Convenției europene privind drepturile omului.

părțile dintr-o cauză anume, ci societatea în ansamblu trebuie să poată avea încredere în puterea judecătorească. Astfel, nu este suficient ca un judecător să fie liber față de orice relații, părtinire sau influență inadecvată, ci trebuie de asemenea să pară astfel în fața unui observator rezonabil. În caz contrar, încrederea în justiție poate fi subminată. Argumentarea necesității independenței judecătorești oferă un etalon după care pot fi evaluate implicațiile practice ale acesteia, ceea ce înseamnă că trăsăturile și mijloacele care sunt necesare pentru menținerea independenței judecătorilor pot fi asigurate la nivel constituțional sau legislativ și aplicate în practica de fiecare zi, în fiecare stat.

Discuții și sinteze

Articolul 6 CEDO² stipulează că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale de o instanță judecătorească independentă și imparțială instituită de lege. Aceste două condiții (independență și imparțialitate) sunt *inter alia* interdependente și judecătorii de la Strasbourg deseori le verifică în bloc. Pentru a evalua nivelul de independență a unei instanțe, CEDO ia în considerare:

- modul de desemnare a membrilor ei,
- durata mandatului lor,
- existența garanțiilor împotriva presiunilor din exterior și dacă organul are aparențele independenței.

Judecătorii de la Strasbourg consideră că orice instanță judecătorească trebuie să fie independentă în același timp față de executiv și față de părți (*causa Ringelsen vs Austria*, 16 iulie 1971, paragraful 95) [1].

Ope legis articolului 17 al Legii cu privire la statutul judecătorului, nr.544 din 20.07.1995, „independența judecătorului” este *expressio verbis* asigurată prin:

- a) procedura de înfăptuire a justiției;
- b) procedeele de numire, suspendare, demisie și eliberare din funcție;
- c) declararea inviolabilității lui;
- d) secretul deliberărilor și interzicerea de a cere divulgarea lui;
- e) stabilirea răspunderii pentru lipsa de stimă față de judecată, judecători și pentru imixtiune în judecarea cauzei;
- f) alocarea resurselor adecvate pentru funcționarea sistemului judiciar, crearea de condiții organizatorice și tehnice favorabile activității instanțelor judecătorești;
- g) asigurarea materială și socială a judecătorului;
- h) alte măsuri prevăzute de lege” [2].

În acest sens, putem menționa că principiul independenței puterii judecătorești sau nemijlocit al judecătorului reprezintă o garanție constituțională din partea autorităților și este direct dependent de asigurarea principiului separației puterilor în stat, fapt ce implică nemijlocit o protecție din partea executivului.

Comisia de la Veneția în Opinia sa a menționat că „noțiunea de imunitate judecătorească face parte din conceptul larg de independență judecătorească. Imunitatea judecătorească nu este un scop în sine, ci servește independenței judecătorului, care ar trebui să fie în măsură să examineze cazurile, fără să se teamă de răspundere civilă sau penală pentru examinarea cu bună-credință a cauzei” [3, p.20].

„În timp ce garanțiile funcționale sunt necesare pentru a garanta independența judecătorească împotriva influenței externe nejustificate, imunitatea nu este largă. Independența justiției nu depinde de imunitatea largă și judecătorii ar trebui să răspundă pentru orice presupuse crime, având în vedere că procedurile efective de apărare, de atac și alte elemente ale statului de drept sunt la dispoziția lor deplină” [3, p.54].

Curtea Constituțională a declarat că „protecția judiciară efectivă și completă se poate realiza doar în condițiile unei adevărate independențe a autorității judecătorești, în special a judecătorului – exponent al puterii judecătorești. Acest fapt impune asigurarea autonomiei și independenței puterii judecătorești, reglementarea constituțională a limitelor și principiilor activității sale.

Independența justiției este o condiție obligatorie pentru existența statului de drept și o garanție fundamentală a unui proces echitabil. *Inter alia*, această independență urmează a fi asigurată de către stat. Independența puterii judecătorești are atât o componentă obiectivă – caracteristică indispensabilă a puterii judecătorești, cât și o componentă subiectivă, care privește dreptul persoanei de a i se stabili drepturile și libertățile de către un

² Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, amendată prin protocoalele adiționale la această convenție (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24 iulie 1997), www.echr.coe.int

judecător independent. Fără judecători independenți nu se poate vorbi despre o veritabilă garantare a drepturilor și libertăților. În consecință, independența justiției nu este un scop în sine, nu este un privilegiu personal al judecătorilor, ci este justificată de necesitatea de a permite judecătorilor să-și îndeplinească rolul de gardieni ai drepturilor și libertăților poporului. Prin urmare, independența puterii judecătorești nu este un privilegiu sau prerogativa judecătorului, ci o garanție împotriva presiunilor exterioare la luarea deciziilor” [4, p.45].

Potrivit Recomandării CM/Rec (2010)12 a Comitetului de Miniștri, „independența externă a judecătorilor nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul personal al judecătorilor, ci în interesul Statului de drept și al persoanelor care solicită și așteaptă o justiție imparțială. *Id est*, independența judecătorilor trebuie să fie considerată ca o garanție a libertății, a respectării drepturilor omului și a aplicării imparțiale a legii. Imparțialitatea și independența judecătorilor sunt esențiale pentru a garanta egalitatea părților în fața instanțelor. Remunerarea judecătorilor trebuie să fie pe măsura rolului și responsabilităților lor și să aibă un nivel suficient pentru a-i face imuni la orice presiune menită să influențeze deciziile. Trebuie să existe garanții pentru menținerea unei remunerații rezonabile în caz de boală, concediu de maternitate sau de paternitate, precum și pentru plata unei pensii pentru limită de vârstă, care ar trebui să fie raportate în mod rezonabil la nivelul de remunerare a judecătorilor în exercițiu. Trebuie introduse dispoziții legale specifice care să instituie o măsură de protecție împotriva unei reduceri a remunerației care ar viza în mod specific judecătorii. Procedurile disciplinare pot fi demarate în cazul în care judecătorii nu reușesc să își îndeplinească obligațiile într-o manieră eficientă și adecvată. Aceste proceduri ar trebui să fie efectuate de către o autoritate independentă sau o instanță judecătorească, cu toate garanțiile unui proces echitabil și care să îi asigure judecătorului dreptul de a contesta decizia și sancțiunea. Sancțiunile disciplinare trebuie să fie proporționale cu abaterea comisă” [5, p.11].

Avizul nr.3 al CCJE a stabilit că „imparțialitatea este stabilită de Curtea Europeană atât conform unei abordări *subiective*, care ia în considerare convingerile sau interesele personale ale unui anume judecător într-un anumit caz, cât și conform unui test *obiectiv*, care stabilește dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude vreo îndoială motivată din acest punct de vedere. Încrederea publică și respectul pentru sistemul juridic sunt garanțiile eficienței sistemului juridic: comportamentul judecătorilor în activitățile lor profesionale este în mod justificabil văzut de public ca fiind esențial pentru credibilitatea tribunalelor” [6, p.20].

Ținând seama de independența magistraților și de rolul lor fundamental în lupta împotriva corupției, fiecare stat parte ia, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, măsuri pentru a consolida integritatea lor și pentru a preveni posibilitățile de a-i corupe, fără a le prejudicia independența. Aceste măsuri pot cuprinde reguli privind comportamentul lor [7, art.11].

Concluzii

In finem, este de menționat faptul că problema esențială pentru statele ce își doresc un sistem judecătorec independent, integru și încrezător, este aceea de a pune pe deplin în aplicare principiile internaționale privind independența, eficiența și rolul judecătorilor. Astfel ca aceste principii fundamentale privind independența judecătorească să fie prevăzute la nivel constituțional sau la cel mai înalt nivel de drept cu putință în fiecare stat, iar reglementările specifice ar trebui prevăzute la nivel legislativ. Autoritățile responsabile de propunerile de numire și promovare trebuie să introducă, să publice și să pună imediat în aplicare criteriile obiective cu scopul de a se asigura că selectarea și promovarea judecătorilor se face pe bază de merit, ținându-se cont de calificarea profesională, integritate, capacitate și eficiență. Vechimea în muncă nu trebuie să fie principiul care guvernează promovările, însă o experiență profesională adecvată este relevantă, iar condițiile legate de anii de experiență pot asigura principiul independenței. În situațiile în care numirea este provizorie sau limitată, autoritatea responsabilă pentru obiectivitatea și transparența metodei de numire sau reinvestire a judecătorilor are un rol deosebit de important. Importanța obligațiilor rezultând din tratatele internaționale și din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, precum și din Convenția Europeană pentru sistemele de drept naționale și pentru judecători, face ca numirea și reinvestirea judecătorilor în instanțele care interpretează asemenea tratate să inspire aceeași încredere și să respecte aceleași principii (*pacta sunt servanda*) ca și sistemele naționale de drept, să devină un aspect esențial. Implicarea autorității independente trebuie încurajată în legătură cu numirea și reinvestirea judecătorilor în instanțele internaționale. Inamovibilitatea judecătorilor trebuie să fie un element expres al independenței, consfințit la cel mai înalt nivel intern. Remunerarea judecătorilor trebuie să fie corespunzătoare cu rolul și responsabilitățile acestora și trebuie să asigure în mod adecvat plata concediilor medicale și a pensiei. Ea trebuie protejată prin prevederi legale specifice împotriva diminuărilor și trebuie să existe prevederi privind mărirea salariilor în raport cu creșterea prețurilor. Independența fiecărui judecător în

parte în exercitarea atribuțiilor sale există indiferent de ierarhia internă a instanțelor. Iar buna reputație a judecătorului constituie o condiție a încrederii publice în justiție și în eficiența acesteia, fără de care nu poate fi concepută calitatea justiției. În Republica Moldova, în general putem spune că avem legi bune, care oferă suficientă independență judecătorilor, rămâne doar să le implementăm cu încredere în mod echilibrat, deoarece independența fără responsabilitate poate duce la anumite abuzuri.

Referințe:

1. Nuala MOLE, N., HARBY C. Handbook No. 3: *The right to a fair trial. A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights*. Council of Europe, 2001; *Ghid privind punerea în aplicare a articolului 6 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului*, editat în Republica Moldova, 2003. 68 p.
2. Legea cu privire la statutul judecătorului, nr.544 din 20.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.15-17.
3. Comisia Europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția), *Amicus Curiae* pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova privind imunitatea judecătorilor, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 94-a Sesiune Plenară, Veneția, 8-9 Martie 2013, [Accesat: 21.09.2020]. Disponibil: http://www.constcourt.md/public/files/file/Documente%20presa/amicus_1153_1544.pdf
4. Hotărârea Curții Constituționale privind controlul constituționalității unor prevederi privind imunitatea judecătorului, nr.22 din 5.09.2013 [Accesat: 21.09.2020]. Disponibil: http://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-H_22_2013_ro.pdf
5. Recomandarea CM/Rec (2010)12 a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la judecatori: independența, eficiența și responsabilitățile, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 17 noiembrie 2010, la cea de-a 1098-a întâlnire a delegaților miniștrilor [Accesat: 23.09.2020]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/wp-content/uploads/2019/12/RecomandareaCMRec2010.pdf>
6. Avizul nr.3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperatiivele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității [Accesat: 23.09.2020]. Disponibil: <https://rm.coe.int/1680747bac>
7. Lege pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, nr.158-XVI din 06.07.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.103-106/451 [Accesat: 23.09.2020]. Disponibil: https://www.cna.md/public/files/conventia_onu_ro.pdf

Date despre autor:

Carolina CAPĂȚINA, doctorandă, Școala doctorală *Științe Juridice*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: mangir.carolina@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3200-5266

Prezentat la 09.10.2020